

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Matteo Strukul
DANTE ENIGMA

Copyright © 2021 Newton Compton Editori srl
This edition published in agreement with the Proprietor through MalaTesta
Literary Agency, Milan
Translation Copyright © 2022 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-04500-0

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Mateo Strukul

ENIGMA DANTE

Prevela Vesna Rakonjac

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2022.

*Silviji, jedinoj pravoj ljubavi
Firenci, gradu čudesa
Marku Santagati, poštovanom učitelju*

PRVI DEO

NEMIR

(Leto 1288)

PREDSKAZANJE

U sebi je osećao duboki nagomilani bol. Kao da mu dah zastaje pod oštricom mača. Pogleda u nebo: tirkiznoplavo staklo polako je poprimalo boju mastila, a ubrzo bi i ta boja mogla da se promeni u sivu. Vetar se pojačavao i vrhovi čempresa su se povijali pod njegovim nemilosrdnim ledenim naletima. Polje pšenice je izgledalo kao da ga šiba neki nevidljivi bič, a njegovu zlatnu boju polako je tamnila senka koja je nailazila gaseći letnju svetlost.

Ubrzo će oluja. Osećalo se po mirisu u vazduhu, tom jedinstvenom mirisu kiše koji bi mogao da izbriše svaki drugi.

U toj iznenadnoj promeni video je neku vrstu mračnog predskazanja, gorki predznak smrti, kao da je neko demonsko biće pružilo svoje kandže kako bi pokidalo stvarnost i strovalilo svet u klisuru krvi i bola.

Znao je da Korso Donati žudi za ratom. A uz njega i čitava Firenca. Areco nastupa previše nadmeno. Areco, careva kurva, pristalica gibelina*, na svaki način provocira Firencu. Gvelfi su čekali samo izgovor, običan kapric kako bi izašli na bojno polje i uništili neprijatelja zauvek. Znao je da su, dok razmišlja pod ovim stamenim nebom, Sijenjani blizu toga da se povuku nakon što su opkolili Areco. Čak su zajedno

* Gvelfi – pristalice papske vlasti nasuprot carskoj; gibelini – pristalice carske vlasti nasuprot papskoj (Prim. prev.)

sa Firentincima organizovali Palio* pod gradskim zidinama, ne bi li izvrgli ruglu neprijatelja.

Sijena se ponaša gordo, pomisli. Sijena koja je mislila da će moći na lancu da drži carske vukove.

Ta oholost je ukazivala na nešto fatalno. Gibelini iz Areca bili su zaključani iza zidina sopstvenog grada. I sada, najverovatnije, kuju jezivu osvetu. Nisu bili od onih ljudi koji bi prihvatili uvredu poput ove. Toliko su puta već bili poraženi pa bi se zatim surovo obračunali sa neprijateljima.

Pre manje od trideset godina, Manfredi je uništio gvelfe kod Montapertija i tako postao gospodar Firence. Zvevijski lav je masakrirao neprijatelje, poklao ih kao jagnjad, istrebio protivnike. Samo šest godina kasnije, Anžujci su uspeli da ga nadjačaju. Čak i tada se, taj okrutni i nepobedivi vladar, borio sve do smrti i pao sa oružjem u rukama, kod Beneventa. Toliko je bio važan i značajan da su i sami Francuzi sakupili kamenje kako bi ga sahranili i odali mu počast na bojnom polju.

Sada su Firenca i Sijena probudile gibelinsku zver, a zver je nanjušila krv. Dante u pogledu toga nije imao sumnji i zato ga je u tom trenutku oblio hladan znoj.

Pomisli na Beatrice: na njen osmeh, na te sjajne oči koje su zadavale muku, na njen pogled koji je bio u stanju da mu ščepa srce. Uzdahnu. Kako bi želeo da poviče i iskaže tu svoju ljubav. Ali nije mogao. I nikada neće moći. Bilo mu je dozvoljeno samo da ljubav iskaže pisanim rečima. U svojoj svesti, video je te male crne znake išarane mastilom, koji su bili nalik tamnoj krvi i čija je sudbina bila da ispune stranice pergament-papira. Tajne formule jedne skrivene ljubavi.

Osećao se kao da je zarobljen. Bio je čovek u lancima: onemogućen da u potpunosti živi sopstvena osećanja. I ta nemoć ga je obavijala. U iščekivanju vlastitog kraja, osećao je kako njegova ljubav prema Beatrice svakim danom postaje sve jača, snažnija, čak nepodnošljiva. Pa i kada je venčanje svelo ovu ogromnu strasti na običnu gomilu mišića,

* *Palio* – takmičenje među gradskim četvrtima, pre svega u Sijeni. Pobjednik dobija *palio*, vezenu tkaninu, kao nagradu. (Prim. prev.)

Enigma Dante

on je održavao tu usplamsalu lomaču na vlastitim rukama. Nije sumnjao u nju. Uostalom, to osećanje bilo je jedini razlog njegovog života.

Pridigao se i približio svojoj veličanstvenoj kobili. Imala je sjajnu dlaku smeđu poput cimeta i belu zvezdu između očiju. Dante joj obuhvati njušku rukama i poče da je miluje. Dok mu je lizala dlan, oseti njen hrapavi jezik. Nasmeha se. Prešao je desnom rukom niz snažni vrat životinje: velika žila kucavica je pulsirala, ustreptala od života. Kroz prste je osetio taj topli, ključajući protok ispod sjajne dlake. Stajao je tako zadivljen plemenitošću ždrebe: tako pokorne, a istovremeno i izvanredne, dok je strpljivo čekala da njen gospodar odluči da je zajaše.

Dante joj očešlja gustu grivu. Mnogo je voleo Nemezi.

Još malo pričeka.

Sačekao je da čuje prvi udar groma, a zatim su njegove oči ugledale kako munja para nebo koje je odmah poprimilo boju uglja.

Prve kapi padoše i pokvasiše mu lice.

Popeo se u sedlo i podbo mamuzama.

PJEVE AL TOPO*

Buonkonte je znao da bi trebalo da prođu tuda. Opijeni uspehom, neprezni pod uticajem vina koje su ispijali pod zidinama Areca, uzbuđeni zbog takmičenja, Sijenjani su se spremali za povratak dolinom Kjana. Uredno su marširali putem: pešadija u sredini, a konjica bočno, bila je to jedna uređena formacija, ali ne tako zastrašujuća. Brzo su napredovali budući da su znali da ih progoni Guljelmo dei Paci iz Valdarna – nazvan *Paco*** zbog svog besnog i krvoločnog karaktera – sa svojom vojskom. Osećali su njegov dah za vratom još otkad su krenuli iz Areca.

Buonkonte je, međutim, izabrao put za Batifole sve do Muljana. Naredivši svojim ljudima forsirani marš tokom noći i dana, uspeo je da se sa svojim kontingentom popne do mesta Pjeve al Topo, uz srazmerno gaženje močvarnih plićaka i voda Val di Kjane, kao i uz podmuklu kišu koja je padala poslednja dva dana.

Da je Paco održao reč, tako što bi ih stigao sa svojom vojskom, uspeli bi da zarobe ljude Ranuča Farnezeza hvatanjem u klešta.

Buonkonte je naredio svojoj vojsci da se postroji sa strane gaza i da se sklone među panjeve i u grmlje.

* *Pieve al Topo* – mesto u provinciji Areco gde se odigrala bitka između Sijene i Areca. (Prim. prev.)

** *Pazzo* – lud, ludak. (Prim. prev.)

Zapeli su lukove, stavili strele u zareze i čvrsto držali samostrele. Bili su spremni da ih odapnu na sijensku kolonu, da ih napadnu sa boka i da raskomadaju čitav red projektilima od gvožđa.

Tog dana vrućina je bila nepodnošljiva. Sunce je zašlo za oblake i sada je palilo vazduh. Njegovi su bili pod laganom opremom kako bi bili spremni i lako pokretni tako da ih je sunce krepilo. Nakon što su odapeli strele i koplja, povukli su se ponovo u poredak, prepuštajući njemu, Pacu, i njegovim sledbenicima zadatak da unište sve što je ostalo od neprijatelja, verujući da će Paco, prišavši sa leđa Sijenjanima, najbolje znati kako da predvodi masakr.

Krupne kapi znoja orosile su mu čelo, lepeći mu dugu kestenjastu kosu za kožu. Skriven iza vegetacije, u laganoj ratničkoj opremi, Buonkonte je čekao. Nosio je pojas u zlatnoj i neboplavoj boji, bojama svoje kuće.

Konačno ugleda kolonu Sijenjana kako pristize.

Ranučo je išao napred, ispred svoje vojske. Zadnji odred ga je obavestio da Paco ne popušta i da bi ih gibelini sledili sve do Sijene ukoliko bi to bilo potrebno. Ratničke sprdnje koje su on i Firentinci izveli pod zidinama Areca prilično su ih razbesnele. Duboko u sebi proklinjao je tu svoju glupavu aroganciju. Znao je da neće moći da odahne: iako je tog dana sunce bilo u zenitu a vlažnost iz obližnje močvare prosto je gušila, bilo je najispravnije zaustaviti se malo.

Ali nije bilo druge mogućnosti.

Popeli su se na brdo iznad Pjeve al Topoa, ostavili su za sobom selo i nastavili su kroz močvare. Blato i muljevita voda primoravali su ih da uspire. Sada su stigli do jedne male močvare. Proveravao je da li mogu lako da je pregaze. Stajaća voda je jedva bila visoka do lakta. Malo viša od bare, jednom rečju, ali se prostirala dovoljno široko da ubije svaku volju da se zaobiđe. Ako ništa drugo, pomisli dok je prelazio preko nje, mogao bi da osveži glavu vodom.

Izda naredenje da je pregaze, a njegova vojska ga je sledila.

Ostavši u sedlu, skinuo je šlem i samo što se nagnuo sa strane kako bi zahvatio malo zelene vode kad iznenada začu šum koji je odmah prepoznao: zvižduk strela koje su zaparale vazduh.

Taman koliko se vratio u sedlo, ugleda kišu strela koja je pokosila njegove ratnike poput klipova kukuruza.

Jedna strela ga je mimoišla za dlaku da bi se zatim zabola u oko jednog pešadinca koji je išao napred. Čovek ispusti očajnički krik i nestade u vodama močvare. Istovremeno se i drugi krici uzdignuše ka nebu.

„Brzo“, zaurla Ranučo, „da stignemo do obale.“ I to rekavši, utisnu mamuze u bokove svog konja koji je u naglom skoku uspeo da dospe na drugu stranu. Ali tek pošto se našao na zemlji, Ranučo je uvideo da kiša strela u vlažnom vazduhu pravi mrežu, a zatim se spušta i zabija u meso ili, u nekim slučajevima, udara u oklop. Ali većim delom pogadaju metu, ostavljajući zastrašujuće praznine u redovima konjanika i pešadinaca. Ubijanje je bilo još krvavije i impresivnije jer su mnogi vojnici skinuli šlemove zbog velike vrućine, a strelci su bili nemoćni da odgovore na ovu kišu gvožđa koja ih je kosila i svoje smrtonosne instrumente odložili su na sedla mula.

Ranučo ugleda konjanika kako stavlja ruke na vrat dok mu dve strele seku vratnu žilu na dva različita mesta. Čovek zatim skliznu sa sedla. Njegov konj, ranjen i sam, poče da galopira vukući ga sa sobom najpre kroz vodu, a zatim i kroz rečno blato.

Jedan pešadinac podiže ruke ka nebu i pade u močvarno blato sa dve strele koje mu probiše rebra.

Ranučo ponovo poviče u pravcu svojih vojnika, sa očajnom nadom da bi mogli da se dovuku do obale, a nekoliko najbližih konjanika mu se na jedvite jade približilo. Ali tada na drugoj obali ugleda trupe Gurljelma Paca i barjake u žutoj i vatrenocrvenoj boji. Kapetan gibelina se spremao da započne bitku sa svojom preostalom vojskom, onom koja je još morala da progazi plićak.

U međuvremenu se strahoviti prasak prolomio nebom, i prvi put otkad je uspeo da se skloni na sigurno mesto, Ranučo postade svestan da to što će preći močvaru ne znači da će doskočiti neprijatelju, jer se iza redova stabala vijore zlatnoplavi barjaci Buonkontea da Montefeltra.

„Pazite!“ poviče u pravcu svoje vojske kada su uspeli da dođu do obale i da se izbave iz kiše strela i kopalja. „Čekaju nas u zasedi!“

Enigma Dante

Nije uspeo da doda ništa više kad ugleda kako iz drvoreda izlazi aretinski konjanik, lagano naoružan. Oko dvesta pešadinaca kretalo se ka njima, brzo poput munje.

Sa sobom su nosili sav osvetnički bes koji se dugo kalio. Ništa na svetu ne bi moglo da ih zaustavi.

„Dragi bože!“, uzviknu Ranučo. „Smiluj se na nas!“

„Uništimo ih!“, zaurla Buonkonte. Iskezi zube, zatim isuče mač i naterava svog bojnog konja u galop.

Iza njega jahao je sam pakao.

Bio je to savršen manevar, konjički juriš lukavo spremljen i izveden u istom onom trenutku kada su se Ranučovi ljudi našli u situaciji da su im potpuno prepušteni na milost i nemilost. Nekoliko Sijenaca uspelo je da se dokopa obale, ali su u potpunosti bili nespremni da podnesu takav napad.

Udar je bio razoran. Buonkonte i njegovi ljudi su se kao gvozdeni klin uvukli u rastrojenu Ranučovu odred i pokosili ih poput beračice.

Kapetan gibelina je isukao mač, zatim je zadao strašan udarac vukući ruku. Oko njega je prasnuo jedinstveni zvuk smrti. Oštrice su saktile udove. Kružile bi po vazduhu, a zatim bi se ustremile poput sokola, koseći konjanike u struku. Sijenjani su završavali u blatu, bojni konji oboreni, pešadinci popadali, a zemlja postajala natopljena krvlju.

Buonkonte se kretao po tom paklu sa surovom milošću anđela istrebljenja. Udarce je zadavao na savršen način uništavajući svakog ko bi mu se našao na putu. Zatim se konačno našao naspram Ranuča i bez oklevanja je ukrstio mač sa njim. Oštrice su udarale jedna o drugu stvarajući plavičaste iskre, ali Buonkonteov žar je bio toliki da je sijenski kapetan morao da uloži svu preostalu snagu volje da bi suzbio udarce koji su izgledali kao da su vođeni božanskom rukom.

Buonkonte je osetio da je ovo taj trenutak istine. Predvideo je napad uz svu moguću lukavost i predostrožnost. Dok je njegov mač udarao

po Farnezeovom štitu, video je Paca kako kosi neprijatelje poput starog drveća.

Zadao je dakle toliko podmukli udarac da se Ranuču potpuno pomremetila ravnoteža. Udario ga je štitom po leđima, a zatim je zavitlao mačem kako bi ga udario sa boka. Taj poslednji udarac zbacio je neprijatelja iz sedla i naterao ga da padne na zemlju, u blato na obali.

Ranučo je u očaju krenuo da puzi, oslanjajući se na mač kako bi ponovo mogao da se pridigne. Kretao se nesigurnim korakom po blatu koje ga je obavilo poput melase. Na kraju, očajan, skide šlem i hitnu ga, a ovaj se otkotrlja daleko.

Buonkonte siđe iz sedla i sam oslobodi sebi lice gvođenog oklopa. Nije hteo da iskoristi prednost nad protivnikom, ali nije hteo ni da ga poštedi. Odlučio je da jednom zauvek završi sa tim u ovoj proklesnoj močvari. Osetio je kako krv zbog iznenadne sramote ključa u Arecu i zato je žarko želeo smrt neprijatelja.

Ranučo je izgledao preplašeno. „Gosparu“, reče na kraju, „prepuštam se vašoj milosti.“

Ali ovim njegovim rečima bilo je predodređeno da odu u vetar.

„Suviše je kasno, prijatelju moj, da otkrijete značenje te reči“, odgovorio mu je Buonkonte sa dozom sarkazma. „Vi koji ste zajedno sa vašim ljudima izvrgavali ruglu Areco i gibeline! Upozoreni ste, pa da vidimo ko će od nas biti jači.“ I ne časeći časa, zada mu toliko snažan udarac da se Ranučo jedva odbranio. Za njim je sledio još jedan, pa još jedan, sve dok sijenski kapetan ne završi sa kolenom na zemlji i oštricom mača iznad glave, ruku pruženih da se odbrane od poslednjeg Buonkonteovog udarca.

Sada je već dvoboj bio završen.

Ranučove ruke se spustiše. Njegov mač završi u blatu.

Poslednjim zastrašujućim udarcem, Buonkonte mu odseče glavu i glava sijenskog kapetana se otkotrlja u blato.

Buonkonte zgrabi glavu za kosu, pokazujući je kao morbidni trofej ratnicima na bojnopolju.

„Evo kako završava onaj ko se usprotivi carstvu“, poviče iz sve snage. Kao odgovor začuli su se poklici njegovih vojnika koji su mahali zlatnoplavim barjaticima. Zatim, očima vuka, potraži Paca kroz gungulu.

Enigma Dante

„Guljelmo!“, povika Buonkonte. „Guljelmo!“, ponovi poletno. I kao na zov gospodara, džin se oslobodi jednog neprijatelja i usmeri pogled ka Montefeltru.

„Bez milosti, prijatelju moj“, povika Buonkonte. „Gonite neprijatelje kao da su crni psi! Pronađite ih gde god da se kriju, lovite ih kao što psi tragači love zečeve, neka struji vaš demonski dah, i raskomadajte ih. Niko ne sme da preživi! Želim njihove glave pobodene na koplja.“

Kao jedini odgovor na to, Paco podiže mač, a njegovi vojnici povi-kaše kao raspomamljeni.

Počela je da pada kiša. Krupne kapi su padale razređujući krv koja je prekrila zemlju pored reke.

Zatim se, dok je poslednji neprijatelj skončavao naboden na koplje, Buonkonte pope na konja.

Znao je da je započeo pravi rat.

A to je bilo ono što je tražio.

KOD KUĆE

San Pjer Mađore je bio splet mračnih slepih ulica, tornjeva s puškaricama koji su delovali ozbiljno i zastrašujuće, erupcija kamenih i drvenih kuća koje kao da su nicala jedna iz druge, među kojima su dominirale kuće porodice Korsa Donatija i Vijerija dei Čerkija.

Dok se vraćao kući, vodeći svoju ždrebicu u štalu, Danteu se učini da je nekog opazio u mraku. Bilo je to samo na tren. Zatim je shvatio da mora da je samo sanjao otvorenih očiju. Čudno se osećao još od kada je pošao, pod prvim kapima kiše, na povratku u Firencu, ostavljajući selo za sobom. Činilo se da ga je taj osećaj neizbežne tragedije pratio sve do kućnog praga.

Kada je ušao, spazio je rasutu crvenkastu svetlost ognjišta. Svetlost boje krvi obojila je u crvenkastoriđe vazduh i sobu od tavanice do poda, sobu pretrpanu nameštajem i hiljadama Đeminih sitnica. Prostor je izgledao kao da jedva može da pruži smeštaj i zaklon jednom paru. Da ne računamo još i to da je pre nekog vremena, sem njih dvoje, tu živela i Lapa, njegova maćeha. Sada je tu boravila samo kada nije bila na imanju Aligijerijevih u blizini Fijezola.

Liznuta plamenom, bila je tu i jedna šerpa. Miris gulaša podsetio ga je na to da je gladan. Đema je sedela na svom mestu. Trpeza je bila postavljena. Znala je da će se on vratiti kući kasno, ali nije joj zbog toga bilo neprijatno. Ustala je i prišla šporetu. Krpom je uhvatila poklopac

i podigla ga kao da još jednom želi da proverii gulaš. Na kraju je uzela šerpu i stavila je na sto.

Krčag vina je stajao ispred drvenog pehara. Āema napuni činiju mesom i sosom koji se pušio. Usula je vino. Zatim je pogledala muža.

„Gde ste bili?“, upitala je tonom koji je istovremeno otkrivao nestrljenje i zabrinutost.

„Da posetim Lapu i da obidem imanje.“

Āema uzdahnu. Dante primeti svu frustraciju koja se godinama sakupljala u njegovoj ženi. „To kažete kao da imamo bogzna kakvu zemlju...“

„Ne kaŹem to!“, povika. Glas mu je zazvućao grublje nego što je nameravao. Bio je previše umoran da bi po ko zna koji put razgovarao o toj temi. „Uostalom, barem ga još uvek imamo. A vidim i da je meso u tanjiru.“

„To je donela vaša sestra.“

Dante ućuta. Nije Źeleo da zapoćinje raspravu. Ne večeras.

„Kada biste se samo vi odlučili da radite...“, progonila ga je Āema.

„Ponovo ta prića? Mislio sam da smo o tome već razgovarali.“

Ona ga uze za ruku. „Oprostite mi, mužu moj. Znam kakve su vaše ambicije. UobraŹavate, s duŹnim poštovanjem, da Źivate kao plemić. Ali mi nismo plemstvo. Ili bar nismo u dovoljnoj meri. Znam i koliko vam je vaŹna politika, ali pokušajte da shvatite kako se osećam ja, kao Donati, u ovim nesigurnim danima, dok vi izlazite sa prijateljima, suoćavate se sa politićkim izazovima, pišete i ućite, ostavljajući me samu na svetu u kome vi odbijate da Źivate kako biste mogli da nastavite da se zatvarate u imaginarnom zamku od papira i mastila...“

„Sad je dosta!“, odseće on kratko. „Dosta mi je tog kukumavćenja. Zar nemate nimalo poverenja u moj talenat?“

Āema odmahnu glavom. „Imam ga i previše! Ali ne mogu da negiram strepnju koja mi ispunjava srce. Od ćega će Źiveti naša deca, kada ćemo ih uopšte imati? Od siromašnog roda sa tog imanja? Od premija koje garantuje uspešno pisanje? Da li biste našu budućnost zaista stavili na tu nesigurnu lađu?“

Sada mu se ovaj gulaš ćinio najneukusnijim ikada. Bio je gorak kao i ta sumnja i te optuŹbe.

„Nešto užasno će se desiti“, reče Đema.

„Da“, odgovori on. „Barem se u tome slažemo.“

„Moj rođak Korso je danas bio ovde.“

Dante se smrači. „Šta je rekao?“

„Da se nešto užasno dogodilo u močvarama kod Pjeve al Topoa i pre nego što me pitate za detalje, da vam kažem da ne znam ništa više. Samo mi je rekao da sutra ujutru morate da odete do njegove kuće.“

„Kako to da nije došao Vijeri?“

„Zato što Čerki moraju da budu na svom mestu. Dok vi kitite svoje stihove, oni pohlepni zelenaši kupili su porodični zamak grofa Gvidija i smišljaju kako da se dočepaju cele gradske četvrti Porta San Pjera. U svakom slučaju, nemam više šta da dodam“, zaključi Đema.

Dante je pogleda: bila je lepa i gorda. Već umorna od dugog dana, raspustila je dugu kestenjastu kosu. Oči boje lešnika sijale su u polutami. Bila je visoka i vitka, ali imala je jake bokove, idealne za rađanje dece. A bilo je u njoj i onog nadmenog pogleda koji se nikad ne bi predao pred pogledom nekog drugog. I to je na izvestan način bilo dopadljivo. Zahtevalo je poštovanje. Đema je imala tu urođenu aroganciju, ćerka ponosite loze, što je često doživljavala kao manu. A upravo sličan neiskazan prekor on nije mogao da joj oprosti.

„Ostajete ovde?“, nastavljala je.

On je klimnuo glavom.

„Neću vas čekati.“

„Samo se vi odmorite“, zaključi Dante, „ja ću ostati još malo.“

„Kako hoćete.“

Ne dodavši ništa drugo, Đema se pope na gornji sprat.

Ostavši sam, Dante usu sebi malo vina. Potpuno je izgubio apetit. Veče je bilo hladno. Steže pehar rukama, pitajući se koliko ozbiljno može biti to što se desilo kod Pjeve al Topoa.

Možda se predskazanje onog popodneva ostvaruje.

Mržnja je gmizala po ulicama Firenze.

A činilo se da je tog dana dopuzala i do njegovih vrata.